



# **Verslag klankbordgroep ‘Spelen en ravotten in groen Limburg’**

**maandag 14 april 2011**

*Met: Ariana Tabaku (Jeugddienst Gent), Bart Meuleman (Agentschap voor Natuur en Bos), Caroline Verschueren (Vlaamse Jeugdraad), Dalilla Hermans (Karuur), Erik Van Cauter (Afdeling Jeugd), Erna van de Wiel (Staatsbosbeheer Nederland), Filip Gerits (vrijwilliger Scouts en Gidsen Vlaanderen), Frederik Vercammen (Centrum voor Jeugdtoerisme), Gudrun Van Langenhove (Agentschap voor Natuur en Bos), Hilde Vanhaevre (Chirojeugd Vlaanderen), Johan Geusens (Provinciaal Natuurcentrum Limburg), Joke Laukens (Steunpunt Jeugd), Peter Vandyck (Vereniging voor Openbaar Groen), Patrick Meesters (Bosgroep Hoge Kempen), Katrien De Vliegheer (Provinciale Jeugddienst West-Vlaanderen), Katrijn Gijssels (Steunpunt Jeugd), Kristien Lefeber (Provincie Limburg dienst Ruimtelijke Planning), Kwinten Fort (Vlaamse Dienst Speelpleinwerk), Marianne Van Lier (Springzaad Nederland – Oase), Marleen Schepers (Provinciale Hogeschool Limburg dpt. PHL-Bio), Marylène Vrolix (Regionaal Landschap Lage Kempen), Mia Lammens (Toerisme Vlaanderen), Michael Huygen (Natuurpunt Limburg), Mieke Vanoppen (Limburgse Raad voor Jeugdbeleid), Nadine Moens (Provincie Limburg afdeling Mina), Peter Dekeyser (Kind en Samenleving), Pieter Brusselman (Trage Wegen), Isabel Verschueren (stagiaire Trage Wegen), Sabine Delhaise (Regionaal Landschap Kempen en Maasland), Sander Van Daele (Vereniging voor Bos in Vlaanderen), Trees Vandenbulcke (Scouts en Gidsen Vlaanderen), Wouter Mertens (Departement LNE), Hilde Vanderlinden (Provinciale Jeugddienst Limburg).*

*Waren er ook graag bij geweest: Gezinsbond Limburg, Vereniging voor Jeugddiensten en Jeugdconsulenten, Springzaad Vlaanderen, Meetjesman project speelweefsel, KSJ-KSA-VKSJ, BIM Leefmilieu Brussel – L'Escaut Architectures SCRL.*

## **1. Voorstelling van het project ‘Spelen en ravotten in groen Limburg, optimalisatie van het groen speelweefsel’**

Hilde Vanderlinden stelt het project voor.

‘Spelen en ravotten in groen Limburg’ is een project gedragen door Provincie Limburg (diensten Jeugd en Natuur), het Agentschap voor Natuur en Bos, Steunpunt Jeugd vzw, Onderzoekscentrum Kind en Samenleving vzw en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen vzw. De centen voor dit project komen van de Vlaamse Overheid (Departement LNE en ANB), provincie Limburg (50% jeugd en 50% natuur) en een kleine bijdrage van Steunpunt Jeugd.

**Het project loopt** van 6 november 2010 tot 5 november 2012

**De missie** meer en betere groene speelruimte voor kinderen en jongeren

**De voornaamste producten**

- **GIS-applicatie** die het groene speelweefsel in de gemeente zichtbaar maakt nl. aanklikbare 'lagen' van de jeugdlokalen, kampplaatsen, speelbossen, speelterreinen, stratenkaart, trage wegen, ... Online raadpleegbaar voor gebruikers, gebruiksvriendelijke back-office voor zowel gemeentelijke jeugddiensten als bijvoorbeeld technische diensten.
- **Handleiding met visie en typologieën**, die de gemeentelijke diensten op weg zet naar een doordacht en kwaliteitsvol speelweefsel. (zie punt 2: een voorstel van aanpak typologieën)
- **Vormingen en studiedagen** om het gebruik van beide instrumenten te promoten/verspreiden

**De reikwijdte** een actieve testfase in 4 Limburgse pilotgemeenten (Riemst, Hechtel-Eksel, Genk en Bilzen) in het eerste projectjaar (met onder meer invulling GIS-systeem, actieplan en minstens één terreinrealisatie per gemeente), gevolgd door een uitbreiding naar andere Limburgse gemeenten in het tweede projectjaar. Het project eindigt met vormingen en een studiedag (Vlaams niveau) en ook via regelmatige terugkoppeling met actoren elders in Vlaanderen willen we de reikwijdte uitbreiden naar alle steden en gemeenten in Vlaanderen.

Het project focust op meer toegankelijk groen. Voorlopig wordt gefocust op spelen in de vrije tijd (schoolspeelplaatsen vallen buiten dit project) en in het bijzonder op jeugdwerk en kampplaatsen. Nadien wordt het gebruik van de instrumenten hopelijk ook uitgebreid naar scholen e.a.

Peter Dekeyser sluit aan met enkele bevindingen vanuit het werk in de pilotgemeenten Bilzen, Genk en Riemst. Sander Van Daele eindigt met enkele voorlopige bevindingen uit Hechtel-Eksel.

**Genk** staat als stad model voor andere kleine en middelgrote steden in Vlaanderen. In Genk blijkt het interdienstenoverleg erg belangrijk, en is interne communicatie tussen diensten ook veelomvattender dan in kleine gemeenten of dorpen. Niet het volledige grondgebied van Genk wordt in het project bekeken, momenteel wordt het projectgebied afgebakend tot een aantal wijken die interessant zijn voor analyse en verbetering van het speelweefsel en waar mogelijk opportuniteiten zijn voor concrete terreinrealisaties.

In **Bilzen** liggen op het eerste zicht heel wat bouwstenen om speelweefsel op te enten: aangename compacte stadskern, sport, de Demer, het festival Jazz Bilzen, diverse speelzones in bos. Tijdens een terreinbezoek met de lokale gemeentelijke werkgroep groeide een besef dat speelzones in bossen alleen werken als die op de juiste plek zijn ingeplant, goed bereikbaar en niet saaier dan de stukken bos 'waar men spelende kinderen uit wil houden'. En dan nog.

In **Riemst** zien we een divers stel van kleine dorpskernen, met interessante aanknopingspunten voor speelweefsel in toeristische troeven zoals bijvoorbeeld de waterburcht. In Riemst leven goede ideeën voor speelruimte: speelweide, speelboomgaard in ontwikkeling. Een knelpunt is vaak een doordachte inplanting ervan binnen het speelweefsel in de gemeente.

**Hechtel-Eksel** is de meest beboste gemeente, met heel wat kampplaatsen maar ook enkele goed draaiende lokale jeugdgroepen. Er zijn twee dorpskernen, naast een groot bos-natuurgebied is er ook een belangrijk stuk landbouwgebied. Het noorden van de gemeente behoort tot Bosland ([www.bosland.be](http://www.bosland.be)), met hier onder meer enkele speelzones en een educatief pad. Ook hier blijkt dat in de (saaie? moeilijk bereikbare?) speelzones veel minder kinderen te vinden zijn dan op de 'kwetsbare' landduinen in het gebied.

Een algemeen aandachtspunt is toch wel de **overbemeten aandacht voor speeltoestellen** en heersende spookbeelden over de wetgeving op speeltoestellen. Speeltoestellen hoeven echter niet de kern van speelruimten te zijn, en de wetgeving laat in principe heel veel mogelijkheden voor avontuurlijke speelruimte. Je bent niet verplicht om de normen voor speeltoestellen strikt te volgen, zolang je via een goede risicoanalyse van je speelterrein maar aantoont dat die geen onaanvaardbare risico's voor kinderen bevat.

## 2. Typologieën van speelruimte

Peter Dekeyser neemt ons mee naar onze eigen kindertijd. In onze verbeelding waren we opnieuw acht jaar en gingen we de deur uit, gaan spelen. Waar ging je toen alleen of met vriendjes te voet naartoe? Hoe ziet die plek eruit, zijn hier nog andere kinderen, wat speel je hier precies?

De deelnemers beschrijven kort hun eigen speelplekken. Peter sorteert en groepeerde de beschreven plekken en komt zo tot een tiental verschillende 'types' van speelruimte. In de bijlage vind je een neerslag van de gegeven voorbeelden.

### FORMELE SPEELRUIMTEN

<b>SPORT</b>	<b>SKATE</b>	<b>SCHOOL- SPEELPLAATS</b>	<b>BUITENTERREIN VAN JEUGDWERK JEUGDVERBLIJF</b>	<b>AVONTUURLIJK NATUURRIJK</b>  (GROENE SPEELRUIMTE)
--------------	--------------	--------------------------------	--	---

### INFORMELE SPEELRUIMTEN

<b>PUBLIEK EN SEMI-PUBLIEKE RUIMTE</b>  PARK  PLEIN  SPORTACCOMODATIE	<b>NIET PUBLIEKE RUIMTE</b>  BRAAKLIGGEND  LEEGSTAAND GEBOUW  WERF
---	--

GROENE RUIMTE	PRIVAAT BOS
LANDBOUW	
PARKING	
TOERISTISCHE VOORZIENING	

Opvallend: de overgrote meerderheid van de verhalen van de aanwezigen speelt zich af op zogenaamde informele of zelfs verboden speelruimten. Het type **'niet-publieke ruimte'** kreeg een erg groot gewicht in onze jeugd speelplekken. Het lijkt dan ook logisch om de inrichting van formele speelplekken te inspireren met de (spannende) elementen uit dit type. Bij gebrek aan braakliggende en onbestemde ruimten uit de woonomgevingen van kinderen vandaag, kunnen we opteren voor het integreren van elementen uit deze publieke, semipublieke en niet publieke ruimten waar wij graag speelden in formele speelruimten (een formalisatie beweging). Met of zonder inrichtingsingrepen. Een bos als de Kattenberg in Bilzen heeft bijvoorbeeld absoluut geen ingrepen nodig om aantrekkelijke en avontuurlijke speelruimte te bieden voor kinderen. Met inrichtingsingrepen kan je bijvoorbeeld een speelruimte realiseren die de Alpen combineert met de zee en het oerwoud, niet natuurlijk tot zelf kitscherig maar wel avontuurlijk, spannend en natuurrijk.

#### **We gaan even wat dieper in op mogelijkheden voor niet formele speelruimten.**

Niet formele speelruimten kunnen soms **drager** zijn van formele speelruimte. Bijvoorbeeld een groene ruimte (park) bevat naast een vijver, wandelpaden, een bloemperk ook een plek met enkele speeltoestellen en een speelbosje.

Ook zonder dat het een formele speelruimte hoeft te zijn, kan een plek een bepaalde **speelintensiteit** en **beleefbaarheid** voor kinderen krijgen. Een trekpuntje hoef je bijvoorbeeld niet noodzakelijk als speeltoestel of binnen een speelruimte te benoemen maar kan gewoon de beleefbaarheid van de groene ruimte verhogen.

**Tijdelijke toegankelijkheid** kan interessante mogelijkheden bieden voor speelkansen. Hier gaat een discussiegroepje verder op in.

In praktijk wordt spelen in niet voor spelen bedoelde ruimten vaak **oogluikend toegestaan**. Soms gaat dit gedoogbeleid gepaard met actieve afspraken. Bijvoorbeeld mag een bepaalde jeugdgroep gevestigd vlakbij een niet toegankelijk bos hier wel een tot een paar keer per maand spelen met een kleine groep, maar is het niet aan de orde hier een speelzone af te bakenen die permanent voor jeugd toegankelijk is. Aan de thematiek van het informele, het gedogen wordt ook een discussiegroepje gewijd.

Het verbieden en opvolgen van spelen in 'verboden gebied' willen we zoveel mogelijk beperken, en opvangen door de diverse voorgaande oplossingen en mogelijkheden voor spelen in publieke, semipublieke en niet publieke ruimten.

In dit project van groen speelweefsel focussen we vooral op formele speelruimten namelijk avontuurlijke natuurrijke speelruimten, maar ook terreinen van jeugdwerk en jeugdverblijven (die wel wat inspiratie van avontuurlijke natuurrijke types kunnen verdragen) en op mogelijkheden in niet formele ruimten namelijk groene ruimte, toeristische voorzieningen, braakliggende terreinen, ..

Eén van de concrete resultaten van het project is een GIS-applicatie voor het in beeld brengen van groen speelweefsel in de gemeente. De diverse speelplekken moeten een zeker 'label' krijgen in zo'n GIS-systeem. We willen bijhorend een visie aanreiken en een diversiteit aan typologieën van speelruimten. Eerder dan een lijst van verschillende types speelruimten met elk hun eigen karakter, sfeer, inrichtingsmaatregelen, mogelijkheden en aangewezen randvoorwaarden van de plek, willen we een soort instrument aanbieden. Dat instrument moet uitgaan van de plek waar je iets wil gaan doen. Over die plek stellen we een aantal vragen zoals bijvoorbeeld het vegetatietype, de natuur- en landschapswaarde, bestemming en statuut, of er plannen in opmaak zijn voor deze locatie, het lokale beleidsperspectief maar zeker ook het gebruiksperspectief, de bestaande speelkwaliteit, oppervlakte, inplanting, bereikbaarheid, potentieel doelpubliek en tenslotte een eindoordeel voor de gewenste speelintensiteit. Vanuit deze randvoorwaarden en perspectieven kom je dan terecht bij een of meer streefbeelden (typologieën) die hier aangewezen kunnen zijn.



# KATTENBERG BILZEN

Natuurwaarde, landschapswaarde	<i>Hoog</i>
Bestemming en statuut	<i>bosgebied</i>
Plannen in opmaak?	<i>Bosbeheerplan af. Uitbreiding in opmaak</i>
Lokale beleidsperspectief	<i>Men heeft kennis van (en zeker begrip voor) het huidige gebruik. Tot nog toe verboden (...). Recent evolutie in visie: toch proberen een stuk 'speelbos'.</i>
Gebruiksperspectief	<i>Fantasie voedend, avontuurlijk. Al generaties een plek van natuurrijke en avontuurlijke spelbeleving. Jeugwerk geliefde speelplek. Relatie spelen, natuur.</i>
Vegetatie type	<i>Gevarieerd, amfibieën, ...</i>
Bestaande speelkwaliteit	<i>Groot, helling als een 'muur', omgevallen bomen, lichte niveaoverschillen, onderbegroeiing, waterplas</i>
Oppervlakte	<i>Vrij groot</i>
Inplanting en bereikbaarheid	<i>Zeer goed; relatie met stadskern, met recreatieve voorzieningen, met wandelpadstructuur</i>
Potentiële doelpubliek	<i>Gezinnen, jeugdwerk</i>
Eindoordeel gewenst speelintensiteit	<i>Te formaliseren als speelbos. Geen hogere gebruiksiteit dan op heden. Geen ingrepen!!!</i>



### 3. Discussie in themagroepen

#### Gaat inbreiding samen met ruimte om te spelen?

Inbreiding, economische belangen en werkgelegenheid zijn momenteel de sturende krachten voor invulling van de publieke ruimte. Hoe kan bij het opvullen van de “onbenutte ruimte” die overigens vaak zeer interessant is om te spelen, rekening gehouden worden met de speelbehoefte van kinderen?

Het is essentieel om bij de verdere **invulling van de onbenutte ruimte** binnen steden, maar ook in gemeenten rekening te houden met de nood aan het behoud of de creatie van speelruimte. Alle aanwezigen stemden in met de nood aan een **geïntegreerde aanpak en intersectorieel overleg**. Door de verschillende stakeholders (jeuddienst, groendienst, ruimtelijke planning, ontwerpers, de jeugd) rond tafel te zetten, kom je tot waardevolle invullingen van de ruimte die al vaak wordt voorzien maar waarvan de invulling nog veel beter kan.

Op een **norm voor speelruimte** werd ietwat terughoudend gereageerd omdat dit ook beperkend en contraproductief kan werken. Iemand gaf ook aan dat de “speelcultuur” in Nederland (waar algemeen met dergelijke norm wordt gewerkt) sterk verschilt van die in Vlaanderen. In Nederland durven jongeren veel sneller ruimte innemen om te spelen, bijvoorbeeld: deze winter werd na een sneeuwbuï het groendak van een bibliotheek spontaan ingenomen door kinderen die er met de slee gingen op spelen.

Deze vaststelling leidde tot nog een creatief idee om het hoofd te bieden aan het verlies van speelruimte door inbreiding: Waarom niet meer inzetten op **groendaken en die inrichten als speelruimte**? Knelpunt daarbij zijn natuurlijk weer aansprakelijkheid en veiligheid. Ook bij ruimte verbonden aan scholen spelen deze laatste aandachtspunten.

We hadden het ook nog over het feit dat bij de invulling van speelruimte het voor ontwerpers vaak zeer moeilijk is om te weten waarin en waarmee kinderen graag spelen. Er kan meer gedaan worden met **waardevolle beginsituaties**, werken met de omgevingskwaliteiten. Zo zijn bergen puin of zand vaak zeer interessante speelplekken. Interessanter dan de afgewerkte inrichting na het afronden van het bouwproces? In Gent vroeg de jeugdendienst om de zandberg van een bouwwerf op een bepaalde locatie als speelkans te laten liggen.

Ten slotte hadden we het ook nog over het feit dat kinderen soms moeite hebben om (nieuwe) speelruimte in te nemen, ze hebben een “signaal” nodig. Een open grasveld vergt vaak moed om in te nemen, aanknopingspunten elementen zoals een haag, enkele liggende dode of rechtopstaande levende bomen, een speeltoestel, ... die duidelijk maken dat het “kan ingenomen” worden zijn hier op hun plaats.

## Tijdelijk spelen formaliseren?

Het jeugdwerk stelt vast dat rond de kampplaatsen in Limburg te weinig en te kleine speelzones zijn afgebakend in de bossen. De groepen spelen buiten deze speelzones. Kunnen tijdelijke speelbossen een oplossing bieden?

**Voorstel:** de Limburgse bossen gedurende juli en augustus openstellen voor spelende jeugd. Chiro stelt voor om zo'n tijdelijke maatregel zelfs te verruimen naar algemene toegankelijkheid van openbare bossen voor kinderen (buiten de paden). Het is dan algemeen toegelaten voor kinderen om in de openbare bossen te spelen behalve daar waar het duidelijk is aangegeven (ontoegankelijke zone natuurontwikkeling, broedseizoen, beheerwerken, enz.). Chiro stelt de vraag waarom zo'n regeling tijdelijk te houden, te beperken tot de zomermaanden (wanneer de grote massa jeugdgroepen in de bossen gaat spelen tijdens het kamp) en die niet uit te breiden tot een algemene regel gedurende het hele jaar. Voor die enkele plaatselijke kinderen die er buiten het zomerseizoen willen spelen, kan dat toch niet zo'n probleem zijn? Te kwetsbare gebieden kunnen natuurlijk altijd nog duidelijk worden afgebakend, eventueel tijdelijk (broedseizoen...).

Bart Meuleman (ANB) repliceert op deze opgooi dat een veralgemening van de toegankelijkheid voor jeugdgroepen zeker in de maand juli toch wel moeilijk kan liggen vanwege bepaalde beschermde soorten.

Bosbeheerders werpen het **aansprakelijkheidsvraagstuk** op. Het openstellen voor spelende kinderen vraagt extra controle door de beheerder op bijvoorbeeld dood hout dat naar beneden kan vallen of afkraken en iemand verwonden. De VDS merkt hierbij op dat het volwassen denken (aansprakelijkheid, veiligheid) ook bij jeugdleiding en animatoren en zelfs bij de kinderen al te sterk ingang vindt. Risico's worden veel te hoog ingeschat, heel wat supertoffe en unieke ervaringen worden kinderen hierdoor ontzegd.

De **functie van boswachter** moet nog versterkt worden, als eerste aanspreekpunt tussen jeugdgroepen en de bosbeheerders.

## De tofste speelplekken liggen net in de in de meest kwetsbare stukjes natuur

Naast de grotere natuurgebieden (vijvers met rietkragen, bossen, heide...) is er ook veel 'kleine' natuur: een amfibieënpool, bronbosje, beek, ijskelder met vleermuizen, park met voorjaarsbloeiërs, zandduin, waardevolle oude parkboom...

Reliëf is leuk om op te spelen! In stuifduinen is dynamiek gewenst en dus ook spelen (geldt echter niet voor zeeduinen).

Tijdelijke speelplekken zijn niet voldoende, er moet altijd voldoende vaste, altijd toegankelijke speelnatuur zijn; andere plekken kunnen flankerend zijn.

Zonering van toegankelijke natuur is in Limburg misschien wel haalbaar, maar flexibiliteit is zeker niet overal haalbaar (bvb. in grote steden). Het maken van 'groene' fysieke barrières zijn een hulpmiddel om pragmatisch te zoneren.

We mogen niet enkele focussen op jeugdverenigingen; ook de individuele jongeren moeten ruimte krijgen; de druk van een groep op natuur is trouwens dikwijls groter.

Het leren kennen van planten en dieren gebeurt nu bijna uitsluitend in een formeel leerkader: de klas die een NME-project volgt in één of ander natuurcentrum of natuurgebied; voor heel wat leerlingen krijgt 'natuur' daardoor een belérende bijklank. Informeel leren over natuur kan enkel als kinderen zich ook vrij in de natuur kunnen bewegen...

Het is voor buitenstaanders niet altijd helder wat met 'kwetsbare natuur' precies wordt bedoeld; daardoor wordt flexibiliteit rond gebruik van de natuur bemoelijk.

De verschillende claims op de groene ruimten zijn meestal allemaal legitiem (bosbouw, natuur, buitensport, spelen). Goed luisteren naar elkaar is belangrijk in dit project! (een rollenspel kan hierin een goede motor zijn).

Een opmerking achteraf: in de ruimtelijke planning van stedelijke omgeving wordt tegenwoordig vooral rekening gehouden met de vergrijzing van de bevolking (het meest uitgesproken in Limburg!)

### Een oogje dichtknipen voor spelen?

De jeugdsector doet dit geregeld, en houdt het stil onder het motto 'geen slapende honden wakker maken.' Een controleur of beleidsuitvoerder zou immers wel eens verbiedend kunnen optreden, hoewel formeel verbiedend optreden niet vanzelfsprekend is.

- Kinderen spelen op allerlei plekken die speelkwaliteiten hebben, dus ook op plaatsen die niet expliciet of exclusief voor spelen bestemd zijn. Bijgevolg ook in bossen en andere natuurrijke gebieden. Dat is in wezen normaal.
- Dat spelen is vaak niet erg bedreigend voor de natuur. Het is als het ware een vorm van 'zachte recreatie'. Beheerders moeten daar leren mee omgaan, en vaak lukt dat ook. In de discussie worden enkele concrete voorbeelden aangehaald.
- Er zijn ook voorbeelden waarbij een 'nee' op een revolutie stootte van het hele dorp.

Maar. Hét knelpunt is dat er **in Vlaanderen weinig natuurrijk groen** is en naarmate er minder groen is vormt spelen in dat groen een grotere mogelijke bedreiging. Waar veel groen is, kan je schitterende speelzones maken (Zuid-Wales wordt als voorbeeld genoemd). Bovendien wordt de natuursector voortdurend geconfronteerd met nieuwe noden en thema's (en druk van diverse sectoren) die soms een bedreiging vormen voor het bos. Als recente voorbeelden worden genoemd: 'losloopzones voor honden' en 'paalkamperen'. Dat zijn op zich zinvolle thema's, maar ze vragen van de beheerder de nodige flexibiliteit en maatschappijvisie.

### **Als oplossingsstrategieën zien we:**

- Werk maken van 'meer groene ruimte'
- Werk maken van 'kwaliteitsingrepen'
- Communicatie met beheerder

### **Meer groene ruimte**

Ontwikkelen van bijkomende groene (speel)ruimte zodat de mogelijke druk meer wordt gespreid. Subsidiërings- en andere ondersteunende systemen zijn hierbij blijvend van belang. Hier is een grotere dynamiek nodig.

### **Kwaliteitsingrepen**

Je mag niet enkel op kwantiteit focussen. De voor natuur interessante gebieden zijn in regel ook vaak de interessantste qua speelkwaliteiten, bossen die qua natuur minder interessant – lees minder kwetsbaar – zijn bezitten vaak ook weinig speelkwaliteiten. Kinderen zijn geneigd te gaan spelen op 'de beste plekken' (in beide betekenissen). Zich beperken tot 'meer groene ruimte' zal dat knelpunt niet oplossen! Om het gedrag te sturen dient gewerkt te worden aan

- de kwaliteit, en met name de speelkwaliteit, de speelwaarde van het groengebied  
De speelwaarde van een gebied kan je verhogen door ontwerpmatige ingrepen, met sterke ideeën. Ingrepen die de fantasie prikkelen. Alternatieve speelplekken (minder natuurkwetsbare) aanbieden die extra aantrekkelijk gemaakt worden. Enkele voorbeelden worden genoemd: niveaoverschillen creëren (ook als dit een bouwvergunning vergt), fantasieprikkelende constructies met natuurmaterialen, eiken stammen 'planten' waarop je mag beeldhouwen. De bosbeheerder kan dergelijke constructies maken maar het is ook mogelijk om aangekochte elementen in te brengen.
- mobilitestructuren die sturend effect hebben: bereikbaarheid, toegankelijkheid, ...  
Door mobiliteitsingrepen kan een 'tere' zone minder toegankelijk worden gemaakt, minder aantrekkelijk of minder evident om er naartoe te komen. Omgekeerd kan een minder kwetsbare zone wel meer bereikbaar en aantrekkelijk worden gemaakt. Bijvoorbeeld maak je op zo'n kwetsbare plek beter geen (fiets)knooppunt en maak je dat net wel op een plek die als speelplek wordt beoogd.

### **Communicatie met beheerder**

Een goede communicatie tussen jeugd (jeugdsector, jeugd als maatschappelijke geleding) en groensector is van groot belang.

- Communicatie over zinvolle voorbeelden van speelgroen
- Om samen oplossingen uit te werken (ruimtelijke en organisatorische)
- Om evenwichtige redeneringen op te bouwen waarbij speeldeskundigheid en natuurdeskundigheid allebei een volwaardige plaats krijgen.
- De natuursector heeft hier echter een grote verantwoordelijkheid: jeugd heeft niet de groenkennis en niet de netwerken om met voldoende gezag aan de discours deel te nemen, en moet daarbij in belangrijke mate rekenen op het gezond verstand en een zekere 'locomotiefunctie' van de natuursector.

**Als mogelijke bedreigende factoren voor het 'informeel spelen' zien we**, vanuit onze maatschappij die geneigd is tot meer en meer formaliseren:

## Het RUP en zijn beperkende invloed

Ruimtelijke Uitvoeringsplannen worden genoemd als instrumenten die een mogelijk beperkend effect kunnen hebben: bij RUPs die in de voorschriften voor een bepaald perceel geen recreatieve mogelijkheden formuleren zouden 'bouwsels' (inclusief niveauverschillen) onmogelijk zijn.

*Noot van de verslaggever: verder navraag leert dat RUPs van enkele jaren geleden nogal eens aan dat euvel leden, bij de RUPs van de laatste jaren zou dat een stuk beter zijn.*

## Veiligheidswetgeving

- De angst van beheerders voor beheerfouten is nogal groot en zorgt ervoor dat zij 'leuke ideeën' toch niet uitvoeren.
- Ook is er weinig duidelijkheid over veiligheidsvoorwaarden voor wat betreft 'natuurlijke' constructies. De normen voor speeltoestellen kunnen er maar zeer gedeeltelijk op toegepast worden. De vraag blijft: "wat mag, wat mag niet." De strengheid die de beheerder daarbij aan de dag legt is veelal niet in verhouding tot de werkelijke risico's. Echte risicoanalyses (nochtans voorgeschreven door de wetgever) worden amper toegepast.

Algemeen: Omwille van de (vaak vermeende) beperkingen door veiligheidsregels worden interessante speelse ideeën niet uitgevoerd. Deze speelse ideeën vormen daarbij niet zozeer een echte onveiligheid.

## Moet spelen een kleurtje krijgen?

Speelruimten zijn voortdurend in beweging. Slechts een beperkt aantal speelruimten zijn door de jaren heen steeds door kinderen en jongeren in gebruik. Deze gekende, traditionele, **permanente speelruimten moeten verankerd worden**. Met een gepast kleurtje op het bestemmingsplan, met voorschriften die spelen expliciet toelaten.

Veel andere plekken moeten gewoon in het kader van **recreatief medegebruik** door kinderen en jongeren kunnen gebruikt worden. Deze ruimten specifiek hiervoor inkleuren lijkt ons niet wenselijk. MAAR er moeten voldoende groene speelprykkels en voldoende speelruimte aanwezig zijn in deze niet specifiek voor spelen bestemde zones.

In **woonzones** (*rood*) zouden kinderen op "roepafstand" van hun eigen huis een groene speelplek moeten kunnen hebben.

In het buitengebied moet ruimte zijn waar jeugdwerk en individuele kinderen en jongeren op een avontuurlijke manier in contact kunnen komen met de natuur. We moeten zoeken naar een goed compromis tussen natuurkwestbaarheid, bereikbaarheid en voldoende avontuurlijkheid van een gebied voor kinderen en jongeren. Ieder **bos, park, natuurgebied** (*groen*) heeft zijn charmes en verscheidenheid is belangrijk. Je moet er kampen kunnen bouwen, niveauverschillen bieden extra uitdaging, een afwisseling van loofbomen en struiken bieden variatie en verstopmogelijkheden.

In de zones voor **openbaar nut** (*blauw*) en **recreatie** (*oranje*) zijn er vele mogelijkheden om groene avontuurlijke speelplekken te ontwikkelen. Gebruik maken van kleine landschapelementen in plaats van hekken zou al een aanzet kunnen zijn.

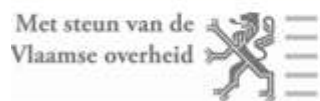
Indien er geen of onvoldoende geschikte ruimten aanwezig zijn, moeten die aangelegd worden. Ruimtelijke planning met aandacht voor het groene speelweefsel is noodzakelijk. De bestaande **kwaliteitsnormen** moeten in dit kader bekeken worden en misschien terug veel meer in de kijker geplaatst worden. De buitenruimte voor jeugd moet een uitdrukkelijk aandachtspunt zijn voor de **gemeentelijke ruimtelijke planning en ontwikkeling**.

#### 4. Afsluiter

We brengen kort de voornaamste bevindingen uit elk discussiegroepje naar voor. We sluiten af met een broodjeslunch en een Limburgse vlaai en een welgemeend dankjewel aan alle aanwezigen die naar Genk zijn afgezakt.

Het is de bedoeling om gedurende dit twee jaar durende project 'Spelen en ravotten in groen Limburg' enkele malen af te toetsen met een brede klankbordgroep. Deze eerste aftoetsing focuste vooral op visievorming, discussiethema's en typologieën van spelen in het groen. Een volgende klankbordgroepvergadering zal een aftoetsing van de voorlopige resultaten en bevindingen inhouden met vooral de beoogde gebruikers van de instrumenten namelijk steden, gemeenten, provincies.

We houden u allen graag op de hoogte van de voortgang van ons project.



**Bijlage: Favoriete speelplekken uit de jeugd van de aanwezigen, gesorteerd volgens de typologieën**

SPORTACCOMODATIE

plein (verhard)

SKATETERREIN

SCHOOLSPEELPLAATS

voetbalveld

bosje achter kleuterschool in de straat

BUITENTERREIN JEUGDWERK JEUGDVERBLIJF

'de koer' van de KLJ

klimboom achter de scoutslokalen

ons chirolein

verwilderd deel chirolein : grote haag kreeg boomhut

SPEELPLEIN

speeltuin

speelplein

eerder speeltuin, dieren en fietsen, want gestructureerd park

oud speeltuintje met veel struiken eromheen en hoog gras

de speeltuin met openluchtwembad

AVONTUURLIJK NATUURLIJK

'grot'

'het spookkasteel' (Alden Biesen voor de brand & restauratie) kasteel in verwilderd terrein

Kattenberg (steile helling, kikkerpoel, beek, bramen, oude tramweg, vijver)

PARK / PLEIN

de ijsput (vijver van de gemeente)

Molenvijvers, stenen gooien in vijver

Klimboom

Parklandschap : bomen/ijskelder/water

Tivolipark

PARKING

pijpekop asfaltstraat in wijk (krijtspelen)

TOERISTISCHE VOORZIENING

kerktoren

ronde van Frankrijk, steilste heuvel was berggrit; markt rond was tijdrif

## GROENE RUIMTE

vijver met kikkers

vluchtheuvel / dichte begroeiing / heksensoep

groot bos van Schoonbeek

spannend gebiedje veergrond waar de grond bewoog als je liep

zandberg in Termien

boom

het bos achter ons eigen tuintje (plantjes planten en verplanten, zien groeien)

putten maken, schatten verstoppertje, pissebedden zoeken, slakkenrace

beekje (de AA)

Dorrebeek

Park met grote vijver, schaatsen naar eiland (als 't gevoren heeft kan je op het eiland waar je anders niet kan komen)

bos achter ons huis, speelterrein van alle kinderen van de straat

beekje : kikkervisjes, bootjes uit papier, pootje baden ..

## LANDBOUW

maïsveld achter ons huis

op de boerderij in de fruitboomgaard

verstoppertje in het maïsveld

boomgaard : stilletjes fruit stelen = lekker !

boomgaard met hooi

weiland met koeienvlaaien

weiland met sloot waar we kikkervisjes vangen en waar bramen groeien

## NIET PUBLIEK (braakliggend / leegstaand gebouw / werf / privé bos

- verwilderd stuk achter in de tuin
- het spookhuis van Schoonbeek
- opgespoten land (drijfzand) met grote buizen waar je heel lang overheen kon lopen
- 'bergen van Verheyen' : grote aardbergen
- oud bedrijventerrein
- privébos van oma haar buurman met 'Den Berg' en 'de gracht met een zelfgemaakte brug'
- Truyens bos
- Berkenbos – vijver
- het zwembad van den baron
- oud vervallen fort
- 'grote' plas, onze fietsjes (met dikke banden = moto) crossen tot we bruin zagen
- een oude grote palmstruik met kolensintels
- braak stuk terrein
- de bunkers 'de redonte'
- speelhut in de struiken bij leegstaande school. Samen met buurtkinderen bouwden we daar steeds
- Zonnebergen
- geklasseerd monument: overblijvende boerderij (restaurant) met boomgaard en notenboom; er rond moderne bebouwing met fiets rond kunnen rijden